

Vården av papperslösa innebär laglig diskriminering i Sverige

Svensk sjukvård bedrivs i parallella system med vitt skilda förutsättningar

THOMAS FLODIN, ordförande, Etik- och ansvarsrådet, Sveriges läkarförbund, Stockholm
thomas.flodin@slf.se

Sedan flera år finns i Sverige ett parallellt sjukvårdssystem för s.k. gömda och papperslösa, dvs personer som saknar giltiga handlingar för att få vistas i landet. Gruppens storlek är av naturliga skäl svår att exakt beräkna men uppskattas vara någonstans mellan 10 000 och 35 000 personer.

Vård till vuxna i denna grupp begränsas till »vård som inte kan anstå«, ett begrepp som inte är enkelt att definiera eller använda i praktisk sjukvård. De som söker vård omfattas inte heller av några ekonomiska subventioner utan förväntas betala den faktiska kostnaden för vården.

Eftersom dessa personer lever marginaliserat under mycket begränsade ekonomiska villkor, utgör kravet på full betalning ofta ett effektivt hinder för tillgången till all offentlig vård.

En intensiv debatt har de senaste åren pågått om det moraliskt och etiskt tveksamma i att tvinga sjukvårdens personal att genom diskriminering bryta mot sin yrkesetik. Av Läkarförbundets etiska regler framgår tydligt att läkaren »ska aldrig frångå principen om människors lika värde och aldrig utsätta en patient för diskriminerande behandling eller bemötande«.

Sverige har även kritiserats av FN:s rapportör för mänskliga rättigheter, Paul Hunt, för sin mycket restriktiva hållning till vård för papperslösa och gömda [1]. Det har på goda grunder ifrågasatts om Sverige lever upp till kraven i de internationella konventioner som under-tecknats.

Debatten ledde 2010 till att en statlig utredning om vård för denna grupp tillsattes. Våren 2011 presenterades utredningens förslag [2]. Utredningens slutsats var att vård borde ges på lika villkor

utan diskriminering. Skälen som angavs var vikten av att leva upp till internationella åtaganden inom området mänskliga rättigheter. Därtill betonades principen om bästa möjliga hälsa för alla.

Vidare bör lagstiftningen inte stå i strid med centrala etiska principer. All vård bör ges med samma krav på dokumentation, kvalitet och möjlighet till uppföljning. Man fastslog att all vård i Sverige bör ges öppet.

Utredningens förslag möttes med blandade känslor. De som länge kämpat för lika rätt till vård såg fram emot ett snabbt genomförande.

Från regeringens sida reagerade man med tveksamhet och tystnad. Det framgick efter några månader att utredningen inte skulle skickas ut på remiss.

Våren 2012 presenterades en överenskommelse mellan regeringen och Miljöpartiet där vård av papperslösa ingick. Överenskommelsen innebär att vård inte heller i fortsättningen kommer att ges på lika villkor.

En viss förbättring föreslogs dock då vuxna papperslösa jämställs med asylsökande, som sedan tidigare har rätt till subventionerad sjukvård »som inte kan anstå«. I departementspromemorian [3] anges att varje läkare själv får bedöma om det föreligger ett behov som inte kan anstå.

Förslaget har mött kraftig kritik från många håll men kommer ändå att genomföras från och med 1 juli 2013.

Den svenska sjukvården kommer därför även under de närmaste åren att bedrivs i olika system med vitt skilda förutsättningar. Ett officiellt offentligt finansierat system, där majoriteten av landets innevånare får sin vård. Ett annat system på hemliga adresser, där frivilliga gör beundransvärda insatser för

Foto: Henrik Montgomery/Scanpix

Gömd och papperslös – och sjuk? Då gäller ett parallellt sjukvårdssystem med mottagningar på hemliga adresser; dörren till den offentligt finansierade sjukvården är i praktiken stängd. Regeringens och Miljöpartiets överenskommelse våren 2012 innebär ingen ändring av detta.

människor som är utsatta på ett sätt som de flesta har svårt att föreställa sig.

I detta andra system är resurserna begränsade, och dokumentationen inte alltid optimal. De patienter som får vård har många gånger behov som inte kan tillgodoses på ett sätt som vore naturligt i den vanliga vården.

■ *Potentiella bindningar eller jävsförhållanden: Inga uppgivna.*

■ *Thomas Flodin deltog som expert i den statliga utredningen om vård för gömda och papperslösa.*

REFERENSER

1. Hunt P. Mission to Sweden. Report of the Special Rapporteur on the right of everyone to the enjoyment of the highest attainable standard of physical and mental health: United Nations General Assembly, Human Rights Council; 28 Febr. 2007. Report No.: A/HRC/4/28/Add.2.
2. Vård efter behov och på lika villkor – en mänsklig rättighet. Stockholm: Socialdepartementet; 2011. SOU 2011:48.
3. Departementspromemorian Hälso- och sjukvård till personer som vistas i Sverige utan tillstånd. Ds 2012:36.

■ SAMMANFATTAT

Vården av gömda och papperslösa bedrivs i dag i ett parallellt sjukvårdssystem. **Trots ett långvarigt** opinionsarbete för att skapa vård på lika villkor, kommer detta sjukvårdssystem sannolikt att finnas kvar de kommande åren.